

Alternative rurale

FISM **DFID**

Acest buletin apare în cadrul Proiectului "Crearea rețelei de beneficiari FISM" finanțat de Fondul de Investiții Sociale din Moldova din grantul oferit de Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord. Proiectul este realizat de Centrul Național de Asistență și Informare a Organizațiilor Neguvernamentale CONTACT

Ianuarie 2003

EDIȚIE SPECIALĂ

REZULTATELE CONCURSULUI

Pregătirea școlilor către sezonul rece

La finele anului 2002 Guvernul Republicii Moldova prin intermediul Fondului de Investiții Sociale din Moldova (FISM) a anunțat un nou concurs pentru obținerea mobilierului școlar de către comunitățile rurale. Au avut șanse egale de a participa toate comunitățile rurale din republică, cu excepția celor care au renovat școli cu suportul FISM.

Criteriile de eligibilitate ale concursului au fost starea acoperișului școlii, ermetizarea ușilor și ferestrelor, aplicarea măsurilor de eficientizare a sistemului de încălzire, nivelul de asigurare a școlii cu combustibil pentru perioada rece a anului. Pentru participanții la concurs a fost elaborat un formular care a inclus mai mulți indicatori ce țin de pregătirea școlilor către sezonul rece. Responsabili de distribuirea formularelor au fost direcțiile județene de învățământ. Termenul de prezentare a formularelor la județ a fost 1 noiembrie 2002. Astfel, la începutul etapei de evaluare 370 de comunități au prezentat pe adresa Direcțiilor județene de învățământ formulare de participare la concurs. Din județul Bălți au intrat în concurs 116 comunități, din Cahul – 48, Chișinău – 5, Edineț – 4, Lăpușna – 15, Orhei – 52, Soroca – 49, Taraclia – 11, Tighina – 33, Ungheni – 18, UTAG – 19 comunități.

Evaluarea s-a desfășurat în

► Mobilierul de la „Lemnarul” S.A. în curînd va ajunge în școli

perioada 02 – 26 decembrie 2002 în 3 etape.

I etapă de evaluare. Evaluarea formularelor s-a desfășurat la nivel județean. La evaluare au participat reprezentanții administrației județene, direcțiilor de învățământ, administrației publice locale, direcțiilor construcție, economie și reforme, reprezentanți ai prefecturii, secțiilor relații cu publicul și reprezentantul FISM. În rezultat, comisiile de evaluare județene au selectat 33 de sate unde urmau să fie efectuate vizite de examinare.

Etapa II de evaluare. Această etapă s-a desfășurat la nivel de comunități. Comisiile de evaluare județene (reprezentanți ai Direcțiilor județene de învățământ și ai Fondului de Investiții Sociale din Moldova) au vizitat toate cele 33 de sate.

În rezultatul evaluării situației în teren au fost propuse pentru comisia republicană 14 sate care au demonstrat cele mai înalte rezultate în pregătirea școlilor către sezonul rece.

Etapa III de evaluare. Comisia de evaluare republicană a selectat, în baza rezultatelor obținute, 12 sate învingătoare în cadrul concursului „Pregătirea școlilor către sezonul rece”. Acestea sunt: Nihoreni, județul Bălți; Taraclia de Salcie, județul Cahul; Lozova și Puhoi,

județul Chișinău; Colicăuți și Criva, județul Edineț; Lăpușna (școala primară), județul Lăpușna; Cuizăuca, județul Orhei; Răduleni Vechi, județul Soroca; Tudora, județul Tighina; Boldurești, județul Ungheni; Cioc-Maidan, UTA Găgăuz-Yeri. Aceste 12 comunități vor obține mobilier școlar pentru 103 complete de clase.

Tatiana CRĂCIUN,
Consultant în Dezvoltare
Comunitară și
Monitorizare FISM

Retrospectivă pe scurt

- Reprezentanții ai administrațiilor publice locale și centrale din Moldova au efectuat la începutul anului 2002 o vizită de studiu în Suedia. Grupul de lucru a participat la un seminar de 10 zile, la care a fost familiarizat cu practica locală de conservare a energiei termice în încăperile de utilitate publică, cu tehnologiile de conservare a căldurii, cu noile metode de exploatare a sistemelor de încălzire și cu materiale alternative de încălzire.
- În baza unui contract încheiat de FISM cu compania suedeză de instruire în domeniul producerii și conservării energiei termice AF „International”, în a doua jumătate a anului trecut doi experți ai acestei companii au petrecut în 10 județe ale Moldovei seminare de consultare și instruire pentru primarii și directorii de școli din satele care au realizat proiecte susținute financiar de FISM. La seminare s-a discutat despre menținerea obiectelor sociale și încălzirea lor rațională.
- La 12 septembrie 2002 la Chișinău a avut loc o masă rotundă cu tema „Principii conceptuale de renovare a obiectelor de infrastructură socială rurală în cadrul proiectului FISM”. Discuțiile s-au produs într-un cadru mai larg, la masa rotundă fiind invitați reprezentanți ai Guvernului, Parlamentului, direcțiilor județene de învățământ, companiilor de proiectare, primari și factori de decizie de care depinde modificarea cadrului normativ, astfel încât să fie permisă amplasarea cazangeriilor cât mai aproape de obiectele încălzite. Dacă cazangeria se află la o distanță de 50 de metri și mai mult de obiectul încălzit, se consumă cu 30 la sută mai mult combustibil decât dacă aceasta ar fi încorporată în cadrul obiectului. În concluzie, participanții la masa rotundă au conchis că în Republica Moldova, care nu are propriile resurse de cărbune și gaz, investițiile trebuie să fie direcționate spre aplicarea tehnologiilor moderne, economice și acceptabile în condițiile actuale ale statului nostru.

IMPORTANT!

În curînd va apărea de sub tipar manualul „Recomandări practice pentru întreținerea școlilor” elaborat de Fondul de Investiții Sociale din Moldova și AF „International” (Suedia) pentru primăriile și școlile din Republica Moldova.

Notă: În anii 2001-2002 Guvernul Republicii Moldova prin intermediul Fondului de Investiții Sociale din Moldova a organizat 4 concursuri pentru satele performante în domeniul dezvoltării comunitare. La concurs au participat 219 sate. 49 comunități au devenit învingătoare, fiind premiate cu 402 seturi de mobilier școlar în sumă de 2 mln 528 mii lei.

COMENTARIUL SPECIALISTULUI

O alternativă pentru sistemele de încălzire a școlilor din Moldova

Alexandru URSUL,
directorul Departamentului
Microproiecte FISM

O bună parte din beneficiarii microproiectelor finanțate de Fondul de Investiții Sociale din Moldova sunt copiii din școli și grădinițe. Deși Proiectul FISM colaborează cu un șir de sate, o mare parte a comunităților rurale rămân în afara programelor noastre, deoarece sursele financiare sunt limitate.

Sistemele actuale de încălzire a școlilor

Ceea ce am văzut în satele noastre ne-a convins o dată în plus că vechile sisteme de încălzire sunt inefficiente, irositoare și demult uzate. Aparent, ar fi fost mai simplu să evaluăm starea acestor sisteme și să renovăm doar ceea ce este defectat în ele. Dar astfel nu am fi contribuit cu nimic la reducerea consumului de combustibil și la încălzirea eficientă a spațiilor. Deci, am constatat că actualul concept de încălzire a școlilor este depășit.

FISM are o viziune mai specială, mai vastă asupra acestei probleme. La examinarea și aprobarea microproiectelor de renovare a școlilor și grădinițelor din mediul rural, am considerat important să stabilim, împreună cu beneficiarii, câteva priorități. Acestea sunt acoperișul, conturul de păstrare a căldurii (geamurile, ușile de la intrare, pereții exteriori), sistemul de încălzire, blocurile sanitare, reparațiile interioare și, în ultimul rând, amenajarea teritoriului. Deci, reparația capitală a unei școli începe de la acoperiș și conturul de păstrare a căldurii de care depinde conservarea energiei termice. Sistemul de încălzire este abia pe locul trei în lista priorităților. Dacă acoperișul este în stare deplorabilă, iar clădirea școlii nu corespunde condițiilor de conservare a căldurii, atunci o investiție în sistemul de încălzire este irațională. Astfel, de multe ori nu se înțelege de ce verificăm starea acoperișului când, de fapt, ni se solicită renovarea sistemului de încălzire. În aceste cazuri suntem

► Două minicazangerii moderne, care asigură două circuite interne independente ale sistemului de încălzire al școlii din Tîrnova

obligati să le explicăm beneficiarilor că gradul de încălzire a școlilor nu depinde doar de cazane și cantitatea de combustibil utilizat, ci, într-o mai mare măsură, de felul în care este păstrată căldura.

Noul concept de încălzire eficientă

Împreună cu beneficiarii, am încercat să facem un pas spre raționalizarea sistemelor de încălzire. Ideea a fost să renovăm sistemul de încălzire intern, având grijă ca vechea cazangerie să nu rămână la câteva sute de metri de școală. Astfel, în curțile școlilor am construit minicazangerii echipate cu cazane moderne mici.

Care sunt avantajele acestui nou concept de încălzire a școlilor?

În primul rând, **reducem pierderile de energie termică**, excludem necesitatea transportării agentului termic de la cazangeria aflată la câteva sute de metri de școală și posibilele pierderi de căldură prin rețelele externe. Alt avantaj este **reducerea cheltuielilor beneficiarilor pentru procurarea energiei electrice folosite la pomparea agentului termic**. În cazul centralelor mici, am găsit o soluție care permite ca apa fierbinte să circule de sine stătător prin rețelele interne nefiind necesară energia electrică. Aceste sisteme se numesc gravitaționale. A fost o soluție salvato-

are în primul rând pentru beneficiarii din localitățile în care energia electrică era deconectată foarte des. Ca să nu înghețe sistemele de încălzire, oamenii erau nevoiți, la fiecare deconectare de curent electric, să scurgă zeci de tone de apă din rețea, peste câteva zile să pună altă apă în loc, apoi, la următoarea deconectare, să reia procedura de la început. Era un adevărat calvar. Avantajul noului sistem este că acesta **nu mai depinde de energia electrică**.

Fiecare bloc al școlii are propria rețea de încălzire și poate funcționa independent de celelalte. Astfel, în cazul unei crize economice sau în cazul unui număr mai mic de elevi decât numărul de locuri pentru care a fost construită școala, se poate încălzi doar un singur bloc al școlii. Noile sisteme prevăd două sau trei circuite interne, care permit încălzirea rațională a spațiului.

Următorul avantaj este **reducerea de cel puțin 3 ori a consumului de combustibil**, fapt demonstrat de școlile care activează în noile condiții.

Ultimul avantaj este **minimalizarea poluării mediului**. Dacă se arde mai puțin combustibil, impactul asupra mediului este mult mai redus.

Acestea sunt avantajele noului concept de încălzire a școlilor cu sisteme gravitaționale și centrale termice mici. Deci, **cu un sistem de încălzire mic se poate obține eficiență mare, dacă știm să păstrăm căldura**. După 3 ani de colaborare cu noi, oamenii s-au convins de asta. Este îmbucurător faptul că astăzi o mulțime de sate fac investiții pe cont propriu, dar luând în considerare tehnologiile descrise mai sus.

Conceptul în curs de implementare este un rezultat la care am ajuns împreună cu comunitățile. În prezent, noul sistem este utilizat cu succes în 170 de școli.

O soluție optimă pentru școlile sătești

Deși ne bucură mult rezultatele pe care le-am obținut, avem unele rezerve care nu ne permit să fim satisfăcuți totalmente. Acest sentiment a apărut după ce am văzut tehnologiile moder-

ne și experiența de încălzire a obiectivelor de infrastructură socială în alte state vizitate de noi.

În Olanda, Suedia și Marea Britanie, centralele termice sunt încorporate în clădirile școlilor. Este o soluție extraordinară care poate fi aplicată cu succes și în cazul nostru. În fiecare școală se poate găsi spațiu pentru aceste centrale. O minicazangerie se încălzează perfect chiar în subsol.

Evident, ne-am fi dorit să practicăm de la bun început această modalitate de renovare a școlilor și sistemelor de încălzire, însă, cu regret, nu am putut obține acordul Departamentului Metrologie și Standarde, care consideră că există prea multe riscuri în instalarea cazangeriilor în școli. Singurul lor argument este „pericolul sport”. Nu putem fi de acord cu această motivație, deoarece tehnologiile moderne au până la 5 și mai multe grade de securitate, spre deosebire de vechile instalații care practic nu aveau nici un grad de securita-

zangeriilor în exterior.

Oricum, suntem siguri că următorul pas, mai performant, în tehnologiile de încălzire a obiectivelor de importanță socială, care este amplasarea sistemelor în interiorul clădirilor, îl vom face foarte curând. Trebuie să menționez că astăzi, avem o colaborare fructuoasă cu Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Amenajării Teritoriului. Am găsit limbaj comun cu conducerea acestui minister care, cu susținerea Guvernului, a început deja revizuirea normelor și standardelor existente care pînă acum au împiedicat ceea ce vrem noi să facem.

Sperăm că școlile care așteaptă să fie renovate cu suportul FISM, vor beneficia de sisteme de încălzire cu centrale termice încorporate în interiorul instituțiilor de învățămînt. Este important să se judece nu doar din punct de vedere al securității, ci și al eficienței și economiei.

Ultimul aspect al problemei este stimularea și luarea unei noi atitudini

► O minicentrală termică modernă, cea mai bună soluție pentru școlile din Moldova

te. Noile sisteme se deconectează la cea mai mică perturbare a energiei electrice, a presiunii agentului termic sau gazului etc. Se exclud toate posibilele riscuri, nemaivorbind despre măsurile de securitate care se iau la adaptarea încăperilor pentru centralele termice. În cazul dat, pierderile de energie termică sunt excluse, economiile financiare fiind mult mai mari. Sunt niște avantaje ce nu pot fi ignorate în condițiile bugetelor austeritate ale primăriilor noastre. Dacă nu ar fi existat barierele impuse de unele structuri de stat, la care m-am referit deja, am fi optat din start pentru această posibilitate. Practic, normele și standardele învechite ne-au impus să cheltuim pînă în prezent 4 milioane de lei doar pentru construcția ca-

față de sistemele de încălzire, care ar trebui să culmineze cu un aspect îngrijit al centralelor termice și al operatorilor. Un exemplu de acest fel am întâlnit la Doroțcaia, unde curățenia din centrala termică și cămașa deschisă la culoare și ordonată a operatorului au fost o surpriză pentru noi.

În timpul vizitelor efectuate în școlile renovate am întâlnit, pe timp de iarnă, copii care stăteau la ore în cămăși cu mîneacă scurtă. Sperăm să ajungem la această situație fericită în toate școlile din republică. Pentru că, oricît n-ar părea de straniu și dramatic, în Moldova există încă localități în care copiii au ajuns deja în clasele a VIII-a sau a IX-a și nu știu că iarna se poate sta în sălile de clasă fără paltoane.

► Cazangerie uzată și depășită de timp

Școala medie din Rădulenii Vechi, județul Soroca

La Rădulenii a înflorit Crăciunelul

- ▶ 640 elevi, 19 clase
- ▶ Construită în 1975
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 240 mii lei, inclusiv 45 mii lei pentru încălzire

Școala medie din comuna Rădulenii-Vechi, satul de baștină al ex-președintelui Petru Lucinschi, m-a surprins prin căldură și mai multe flori de cameră în ghiveciuri și căzi de lemn. În cabinetul de fizică Ala Salamac, directorul școlii, ne-a demonstrat un termometru enorm coloana căruia s-a oprit în dreptul indicelui de 15 grade Celsius.

„Păstrăm această temperatură pe timp de vacanță. În zilele de activitate menținem o temperatură nu mai mică de 18 grade”, ne-a spus directorul.

Contrar așteptărilor, școala din Rădulenii nu s-a bucurat de sprijinul cuiva. Președintele Lucinschi a lăsat aici drept amintire despre domnia sa doar o radiolă cu picup la care nu mai găsești discurile de odinioară. „Dar nici n-am îndrăznit să-l deranjăm pe președinte cu problemele noastre”, ni s-a destăinuit dna Salamac.

De mai mult timp în fostul raion Florești anual se organizau concursuri la obiectul păstrării patrimoniului școlii, la care școala medie din

Rădulenii întotdeauna a luat locul cele mai de frunte. Nici concursul organizat în pragul iernii nu a fost o excepție, deoarece școala a câștigat locul doi în județul Soroca, obținând un premiu de 500 de lei.

Școala este ajutată de liderii agricoli locali. Unul din ei, Ion Chițan, a acordat peste 2000 de lei pentru vopsea, var și ciment. Pregătirea pentru iarnă a însemnat ermetizarea ușilor și ferestrelor, reparația cosmetică a mobilierului, vopsitul. În clasele primare au participat părinții copiilor, în cele superioare – toți elevii.

Este o tradiție statornică pe parcursul anilor. Pentru a organiza mai bine relațiile între părinți și școală, aici au decis organizarea unei asociații a părinților. Mai ajută la păstrarea patrimoniului și faptul că s-a păstrat sistemul de cabinete unde este un stăpîn concret, adică profesorul care este și dirigintele unei clase. Plantele din clase sînt una din dovezile acestui spirit gospodăresc. Profesorii de aici se întrec în a avea mai multe flori. În clasa condusă de profesoara de limbă română, Nadia Munteanu, am numărat peste 20 de ghiveciuri, în clasa unde este responsabilă profesoara de franceză, Galina Coșciug - peste 30 de ghiveciuri, între ele un ficus de trei metri...

Cea mai mare problemă la școala de la Rădulenii a fost cea a linoleumului. În clasele primare părinții au

▶ Cazangeria cu gaze a școlii din Rădulenii Vechi

adunat mîna de la mîna și au așternut linoleum nou. În celelalte au găsit o metodă cît se poate de genială – au plombat găurile din podea cu gudron topit șlefuit bine locul.

Vizavi de căldura în școală în timp de iarnă am stat de vorbă cu doi elevi. Nicolae Zamăneagră, elev din clasa a V-ea, ne-a spus că încă din primele zile de aflare în școală li s-a insuflat că clasa, dar și școala, este casa lor și că aceasta trebuie să slujească mai multor generații de răduleneni. Alexandru Vitiovi, elev

în clasa a VIII-a, a remarcat că de cînd învață el, nu ține minte ca cineva să fi stricat vreun geam. În ajun de An Nou aici a avut totuși loc un asemenea accident vinovatul căruia a fost un... hulub sălbatic care era gonit de o bufniță enormă. Geamul l-au reparat elevii din clasa în care a avut loc accidentul, iar hulubul prins între cele două ferestre a fost eliberat.

Cu căldura la școala din Rădulenii stau mai bine decît în oricare altă școală din județ, deoarece de cîțiva ani

aici se utilizează gazele naturale.

Directoarea școlii ni s-a destăinuit că încălzirea are destule priorități, dar și probleme. Așa s-a întîmplat că utilajul a dovedit să se învechească moral. Se consumă pînă la 300 metri cubi de gaz zilnic, ceea ce lovește în bugetul satului. Dar dna Salamac trage nădejde să schimbe utilajul cu unul mai performant, deoarece Consiliul Județean Soroca a promis că va susține financiar această intenție.

Ion CERNEI

Școala primară din comuna Lăpușna, județul Lăpușna

“Căldură din America”

- ▶ 385 elevi, 14 clase
- ▶ Construită în 1963
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 200 mii lei, inclusiv 22 mii lei pentru încălzire

Școala primară din comuna Lăpușna a participat împreună cu alte instituții de învățămînt din județ la concursul “Pregătirea școlilor către sezonul rece”. Deoarece nu a figurat printre localitățile care au renovat vreun obiect de importanță socială cu suportul FISM și a îndeplinit toate criteriile de eligibilitate, Lăpușna a devenit una din cele 12 sate câștigătoare a concursului.

Galina Cecalev, directoarea școlii primare, ne-a făcut o mică excursie prin sălile în care copii învață carte. Trebuie să mărturisesc că acolo domnește o atmosferă destul de caldă și la propriu, și la figurat. Aceasta se datorează pe de o parte sistemului nou de încălzire, iar pe de altă parte grijii deosebite de a păstra căldura în încăperi. Încă

din anul 1963, cînd a fost construită școala, sistemul de încălzire se baza pe patru sobe moldovenești și câteva sobe de fier (așa-zisele burjuici). Doamna Galina își amintește că pe timp frumos sobele încălzeau, iar dacă era un pic de vînt copiii și învățătorii sufereau de fum. Din anul 2001, de cînd s-a instalat sistemul nou de încălzire, circuit forțat cu pompă, cu suportul financiar al societății americane de binefacere “Kanuga” și cu ajutorul primăriei comunei Lăpușna, copiii nu mai sunt nevoiți să învețe în frig și să suporte mirosul permanent al fumului. Ei nu mai stau îmbrăcați la lecții, iar în unele săli de clasă se și descalță de încălțămîntea grea și incomodă de iarnă, avînd fiecare cîte un preș curat sub bancă. Astfel, copiii se simt mult mai confortabil, iar gradul lor de atenție la lecții a crescut considerabil.

Dna Cecalev consideră că această renovare a sistemului de încălzire a fost o fericită întîmplare sau un imens noroc. Totul a început de la discursul dumneaei, în care își exprima bucuria și mulțumea societății “Kanuga” care își implementase cu succes proiectul cu pri-

vire la asigurarea liceului din comuna Lăpușna cu lumină și căldură, liceu care se află în imediată apropiere de școala primară. O simplă remarcă a dumneaei, potrivit căreia elevii mai mici învață în frig, a atras atenția societății de binefacere, iar peste un an școala primară a beneficiat și ea de căldură. Grijă directoarei de a asigura copiilor condiții bune nu s-a oprit însă aici. Pentru conservarea energiei termice, din sursele proprii ale școlii și ale primăriei, ferestrele mai vechi

au fost înlocuite cu altele noi. S-a avut grijă ca ele să fie sticluite absolut toate în două rînduri, sticla fiind fără defecte. Unele uși au fost reparate, iar altele mai vechi au fost schimbate, astfel ca să se asigure o temperatură normală în clase.

La procesul de conservare a căldurii copii au participat împreună cu părinții. Ei au găsit metode ingenioase și eficiente de a lipi geamurile, metode care nu necesită mari cheltuieli: bandă adezivă, hîrtie, bucăți din materiale textile li-

pitate cu soluție din făină sau săpun.

Vizitînd cazangeria școlii am văzut atît cele două “cazane minune” care contribuie la crearea bunei dispoziții a elevilor, cît și rezerva de cărbune fără de care nu s-ar produce căldura. Primarul comunei, domnul Nicolae Bîta, care nu este indiferent de soarta copiilor, nu a fost încîntat de calitatea cărbunelui care, în opinia lui, este necalitativ. Din cauza calității proaste a cărbunelui temperatura nu se ridică la nivelul dorit. Primăria se află în situația de a fi obligată să cumpere ceea ce i se oferă fără a avea posibilitatea de a alege, furnizorul de cărbuni fiind desemnat prin intermediul unui tender de către Direcția Economie și Reforme a Consiliului Județean. Dumnealui și-a exprimat dorința de a avea libertatea să aleagă marfa pentru care plătește comunitatea din Lăpușna.

Să sperăm că acea cantitate de cărbune care a fost întoarsă furnizorului, va fi înlocuită cu alta de calitate, iar voia bună a copiilor și a învățătorilor nu va dispărea din această școală.

Stela VESCU

Școala medie generală din Lozova, județul Chișinău

Elevii vor uita gustul amar al fumului

- ▶ 547 elevi, 23 clase
- ▶ Construită în 1968
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 417 mii lei, inclusiv 82 mii lei pentru încălzire

În ciuda adaptabilității noastre la tranziție și a concesiilor spre care ne-au împins crizele economice, sobele care au salvat școlile noastre de frig rămân niște elemente atipice, care nu se înscriu în aspectul general al unei școli moderne, chiar dacă ea se află într-un mediu rural. Oricum, această soluție temporară a fost salvatoare și pentru școala medie din Lozova, unde al patrulea an deja sobele sunt cea mai sigură și eficientă modalitate de încălzire. Astfel, deloc întâmplător, școala din Lozova a devenit una din învingătorii concursului pentru obținerea mobilierului școlar.

Pentru dna directoare Maria Ursachi este incredibil că imediat după vacanța la poarta școlii se vor opri camioanele cu mobilier nou-nouț, de care școala de aici nu a mai avut parte de câteva zeci de ani. „Este o bucurie imensă pentru noi, cei care în taină eram nițel supărați că lozo-

venii nu au beneficiat de nici un proiect al Fondului de Investiții Sociale din Moldova”, ne declară dna Ursachi.

Surpriza de a se număra printre învingătorii concursului a fost mare deoarece corpul didactic al școlii nu a adaptat în mod special școala la cerințele concursului, ea întrunind condițiile de conservare a căldurii de aproape doi ani deja. Pe atunci, problema frigului fiind o constantă pentru elevii și profesorii din Lozova, au hotărât să lichideze toate neajunsurile din cauza cărora școala nu se încălzea suficient de bine. Astfel, cam doi ani în urmă, directoarea a decis să fie lichidate parțial geamurile și ușile mari proiectate încă în 1968 între scările dintre etaje, fiind lăsate doar niște ochiuri mici de sticlă pentru pătrunderea luminii de afară. Tot atunci, cu excepția ușii centrale, au fost lichidate ieșirile în curtea școlii, în locul lor clădindu-se pereți. Pereți din piatră au fost preferați și în locul galeriei din geamuri mari care leagă blocul de studii de sala de sport, sala de festivități și blocul alimentar, lăsându-se și aici doar niște geamuri mici pentru lumină.

Împreună cu o voluntară de la Corpul Păcii, administrația școlii a scris un proiect care prevedea înlocuirea ferestrelor vechi, în majoritate putrede. Cu susținerea financiară a Corpului Păcii, care a oferit 30 de mii de lei, în august 2001 a fost posibilă înlocuirea parțială a

▶ *Deja al patrulea an sobele salvează școala din Lozova de frig*

ferestrelor, s-au fixat pervazuri din lemn care să împiedice pătrunderea aerului rece și s-a dublat sticla la toate geamurile. De 30 de ani în școală nu se mai făcuse nimic la acest capitol. În toamna anului trecut s-a reparat acoperișul, s-au ermetizat ferestrele și s-a înlocuit sticla crăpată de la unele geamuri. Astfel, școala a asigurat conservarea căldurii pentru anul de studii curent. Lucrările au fost executate din banii oferiți de Consiliul Județean (30 mii de lei) și Primărie (10 mii de lei).

În ceea ce privește sistemul termic al școlii, facem o mică retrospectivă. Aces-

ta i-a pus în dificultate încă în iarna lui 1998, când, din cauza instabilității asigurării cu energie electrică, în vacanța de Crăciun au crăpat țevile mai în fiecare sală de clasă. Exact în momentul când școala a decis să facă o mică economie de combustibil. Rămăși fără încălzire în plină iarnă, profesorii și părinții au construit burjuici și au scos inesteticele hogaacuri pe ferestre. Ceva mai târziu, la adunarea comitetului părintesc, s-a hotărât să se facă sobe. Deși era un proiect dificil de realizat într-o clădire tip, cu trei etaje, primăria a acceptat ideea și a oferit suma

de 1500 de lei, care a ajuns doar pentru remunerarea muncii meșterilor. Cheltuielile pentru cărămidă, lut și alte lucrări au revenit părinților. Sobele au fost făcute iarna, în decembrie și... cam la rezezeală. Astăzi, după 4 ani de folosință, acestea au început să le facă probleme elevilor și profesorilor mai lăsând să iasă fumul prin crăpături. Când aproape că deciseră să le reconstruiască la vară, i-a vizitat președintele Consiliului Județean Chișinău, dl Vladimir Braga, care le-a promis că până la începutul noului an de studii școala din Lozova va avea un sistem de încălzire modern, în valoare de circa 200 mii de lei.

Până la toamnă însă mai e și primăria a avut grijă să asigure școala cu 120 tone de cărbune și 50 metri steri de lemn. Potrivit administratorului școlii, dlui Gheorghe Miron, există șansa ca până la întorcerea copiilor din vacanța de Crăciun să fie pusă în funcțiune și cazangeria. La începutul lui noiembrie s-au făcut ultimele rețușări la sistemul de încălzire, au fost reparate pompele, s-au sudat țevile crăpate și probabil că școala nu va mai avea nevoie în această iarnă de sobele de cărămidă. Nu este exclus că până la vară, când sobele vor fi lichidate definitiv, acestea vor mai rămâne în sălile de clasă ca niște elemente decorative ce vor aminti gustul amar de fum al zilelor de iarnă cu calorifere reci.

Sanda ROMAN

Liceul Teoretic din Puhoi, județul Chișinău

Parteneriat între școală și primărie

- ▶ 1046 elevi, 38 clase
- ▶ Construit în 1967
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 1,428 milioane lei, inclusiv 218,9 mii lei pentru încălzire

Împrejmuit cu gard roșu de cărămidă de câteva sute de metri lungime, liceul teoretic din Puhoi este unul din cele mai serioase argumente în favoarea calităților de bunii gospodari ale directoarei Lidia Arseniev și primarului, care nu întâmplător poartă același nume de familie, Valeriu Arseniev. Îi găsim pe ambii în incinta școlii înconjurați de câțiva părinți, profesori și consilieri locali, datorită eforturilor cărora satul Puhoi se transformă pe zi ce trece într-un sat cu tot mai multă personalitate și inițiativă locală.

Au fost timpuri când ploaia curgea prin tavanul din holul școlii fără nici o jenă. Diminețile, copiii își puteau spăla fața chiar aici, își amintește dna Lidia Arseniev. De unde au avut, de unde nu, acum doi ani și ceva primarul și consilierii săi au găsit 91 mii de lei și au acoperit ambele blocuri ale școlii, clădirea auxiliară și cazangeria cu ardezie nouă și lemn cu miroas de munte adus din Carpați. Tot din contul Primăriei, în iulie 1998 și august 2000 ferestrele au fost vopsite, fixate în balamale noi

▶ *Directoarea Lidia Arseniev este mulțumită de temperatura agentului termic*

și completate cu al doilea rând de sticlă. Astfel, profesorii și elevii nu au probleme cu ele, doar că în fiecare prag de iarnă nu uită să le ermetizeze.

Conservarea energiei termice este extrem de importantă pentru liceul din Puhoi, dacă ținem cont de faptul că elevii învață în două schimburi, din cauză că sunt cu 260 mai mulți decât locurile propriu-zise. Aceasta însă nu a împiedicat liceul din Puhoi să ia locul întâi printre liceele sătești din județul Chișinău la concursul pentru cele mai bine pregătite școli către noul an de studii, organizat de Consiliul Județean. Pentru a lichida micile defecte ale geamurilor, în ajunul concursului pentru

mobilier școlar anunțat de FISM, președinta comitetului părintesc, dna Galina Palachi, a mai smuls din bugetul primăriei 15 mii de lei și a procurat sticlă.

Școala este dotată cu încălzire autonomă, dar în timpul vacanței de Crăciun, din zgîrceniea gospodărească sau din necesitatea de a economisi, administrația școlii a decis să întrețină căldura doar atât cât să nu permită țevilor să înghețe. Astfel, pentru a menține agentul termic, în timpul vacanței s-au consumat doar 5-6 tone de combustibil în loc de 30. Pe de altă parte, ca o răsplătă pentru înțelegerea și eforturile de a economisi ale conducerii liceului, problemele liceului au devenit și ale primarului comunei Puhoi, Valeriu Arseniev.

Din discuția cu Galina Palachi, președinta comitetului părintesc, profesoara Tatiana Tabac, părintele Svetlana Coadă, consilierii Nicolae Bumbu, Victor Durbală, Nicolae Baltaga, transpare o satisfacție uimitoare față de condițiile în care studiază copiii lor. Datorită grijii aproape părintești a conducerii locale față de copii, 400 de elevi sunt alimentați din contul primăriei. În anul trecut, cu concursul primăriei și Consiliului Județean liceul a primit

3 seturi de mobilă și 6 table noi, 25 de mese, 60 de scaune și 100 de taburete pentru sala de festivități care ține loc și de cantină, creîndu-se astfel condiții pentru a fi alimentați câte 160 de copii odată. În fiecare zi de 1 septembrie și 1 iunie, elevii și copiii de la grădiniță primesc de la primar câte o înghețată, iar la Anul Nou - câte un pachet cu bomboane. 137 de elevi cu media înaltă la însușită primesc burse lunare de 20 de lei. Circa 50 de elevi se odihnesc vara în tabere de odihnă, unde sunt duși personal de primar care nu îndoiește că asigură securitatea copiilor nimanui. Primăria a transferat deja 306 mii lei în contul gazificării comunei și primarul Valeriu Arseniev speră că până la primăvară va reuși să aducă gazul la școală.

Ar fi multe lucruri de scris aici, dar cel mai important este că la Puhoi a fost realizat cel mai strâns parteneriat între școală și primărie, un exemplu plauzibil de la care s-ar putea inspira și alte comunități.

Rodica CIORĂNICĂ

8 milioane de lei pentru reparația cazangeriilor și sistemelor de încălzire

Solicitat de "AR", Constantin Mereacre, șeful Direcției Planificare și Administrare a Consiliului Județean Chișinău, ne-a declarat următoarele:

La concursul inițiat de Guvern și FISM au participat 5 școli din județ, însă doar două dintre ele au corespuns criteriilor de selectare. În genere, concursurile de acest gen stimulează crearea unor condiții mai bune pentru activitate în

școli. În anul trecut Consiliul Județean a alocat 5 milioane de lei pentru pregătirea către iarnă a instituțiilor de învățământ. Pentru mobilier, tehnică de calcul și utilaj, au fost alocate 2 milioane. Dacă am fi avut mai mulți bani, am fi reparat mai multe cazangerii și sisteme de încălzire. Deaceia, pentru aceste scopuri, în bugetul pe anul curent au fost planificate 8 milioane de lei, sumă care a fost deja acceptată.

Școala generală din Cuizăuca, județul Orhei

Reparație pentru 30 de ani înainte

- ▶ 377 elevi, 19 clase
- ▶ Construită în 1981
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 321,8 mii lei, inclusiv 10 mii lei pentru încălzire

Dată în exploatare în 1982, clădirea școlii de cultură generală din Cuizăuca, județul Orhei, în ultimii șapte ani deveni o durere de cap pentru primărie. Acoperișul plat din ruberoid tratat cu gudron începe să curgă. Cazangeria energofacă (se consumau cîte patru tone de cărbune zilnic în timpul sezonului rece) deveni devastatoare pentru bugetul satului. Ușile și ferestrele au putrezit... După cum ni s-a destăinuit Nicolae Odobescu, profesor de educație fizică la școala dată, pierduseră orice speranță de a mai avea condiții decente de activitate.

Salvarea a venit pe neașteptate, prin colaboratorii Fundației pentru conservarea energiei, o instituție cu sediul în SUA. După cum ne-a relatat Ecaterina Pădureț, director interimar, aceasta a acceptat o investiție, deși inițial își direcționau banii doar spre internate și case de copii. Investind aici 25 mii de lei, comanditarii au cerut de la executori o respectare strictă

a normelor tehnologice. Doar a treia brigadă alcătuită din opt elevi ai Colegiului de construcție din Chișinău au reușit să facă față sarcinilor puse. Aceștia au lucrat trei luni, schimbînd circa 85 la sută din toate geamurile.

Aparent, geamurile nu s-ar deosebi de altele. Dar la o examinare mai amănunțită se observă că sunt tratate cu vopsea specială rezistentă la frig și umezeală, iar sticla e mult mai groasă. Dl Odobescu mi-a relatat că americanii controlau ermetizarea geamurilor cu ajutorul unei bancnote de 10 dolari introduse între cele două straturi. Dacă aceasta ieșea la tragerea din crăpătură, munca era reluată de la început. Am mai aflat că fiecare geam a costat o sumă impunătoare – peste 2000 de lei. „Ne-am înțeles că, dacă un copil strică geamul, părintele acestuia îl va repara din contul său.”

Activitatea de ermetizare a geamurilor și ușilor a însemnat un punct de pornire în procesul de reconstituirea școlii, care ar răspunde cerințelor zilei. Primarul Liuba Chirtoacă a solicitat de mai multe ori intervenția financiară a Consiliului Județean Orhei pentru a duce la bun sfârșit reparațiile, drumuri care nu au fost bătute în zadar. Direcția județeană finanțe le-a alocat mai întîi 127 mii de lei, iar ceva mai tîrziu – 109 mii, bani care au fost cheltuiți pentru construirea acoperișului și a sălii sportive, iar restul pentru reparațiile sălilor de clasă. De data asta la aceste lucrări au fost angajați constructori locali. Cînd

▶ Ion Deleu, administratorul școlii demonstrează unul din cele 9 minicazane

am vizitat școala, cei șase constructori „așterneau” scîndură de podele în una din sălile de clasă. După cum ni s-a destăinuit unul din ei, nu au întrerupt lucrările nici în zilele de duminică și

sărbătoare, cerînd dezlegare pentru aceasta de la părintele Ioan, parohul bisericii din localitate. Copiii au reușit să serbeze carnavalul de Anul Nou în sala sportivă reparată, unde pînă la aceasta

timp de trei ani nu se făcuse nici o activitate.

La școală au soluționat și problema încălzirii. Cu banii părinților au fost procurate nouă cazane mici de încălzire care au fost montate de aceeași constructori în frunte cu administratorul școlii, Ion Deleu. La moment în școală se consumă zilnic 60-80 kg de cărbune pentru încălzire...

Întrebînd despre modalitatea de soluționare a problemei combustibilului pentru iarnă, am primit un răspuns care n-a putut să nu mă satisfacă. Încă la începutul toamnei copiii au colectat de pe plantațiile de măcieși și salcîmi aproape două tone de măcieși și semințe de salcîm pe care i-au schimbat la pădurarul din localitate pe 16 metri steri de lemne, cantitate suficientă pentru toată iarna. În ce privește cărbunele, doamna Pădureț ne-a relatat că cele 20 de tone stocate se epuizează, dar spre începutul lunii februarie urmează să fie adusă o cantitate suficientă de cărbune pentru care primăria s-a achitat deja.

- Așa căldură nu avem nici acasă, situație care trezește admirația și invidia gospodărilor din sat. Meșteri de prin satele megieșe veneau încoace cu delegații întregi spre a vedea cum sînt confecționate geamurile, ne spune directorul interimar.

Reparația și restaurarea școlii de la Cuizăuca, în opinia directorului interimar, poate asigura instituției încă 30 de ani de viață activă.

Deocamdată misiunea noastră este de păstra ceea ce avem, a conchis dna Pădureț.

Ion CERNEI

Școala generală din Boldurești, județul Ungheni

Pregătirile de iarnă s-au început din vară

- ▶ 584 elevi, 23 clase
- ▶ Construită în 1977
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 648 mii lei, inclusiv 76,8 mii pentru încălzire

La Boldurești profesoarele poartă căciuli din blană mai mult din tradiție sau din obișnuință. Mercurul termometrelor arată că nu le-ar fi frig și fără ele. Datorită spiritului gospodăresc al dnei directoare Maria Rusu și al dlui primar, școala din Boldurești a reușit să asigure conservarea energiei termice și să se plaseze astfel printre cele 12 cîștigătoare ale concursului pentru mobilier școlar organizat de Guvern prin intermediul FISM.

Aici pregătirile pentru sezonul rece au început devreme, cînd iarna încă nu și anunțase prezența. Fiecare profesor și diriginte a supravegheat conservarea căldurii pe cît a fost posibil nu doar în sălile de clasă, ci și pe coridoare. Școala nu a fost niciodată într-o stare deplorabilă și profesorii în frunte cu directorul și primarul au sperat mult să fie selectați printre beneficiarii mobilierului oferit de Guvern prin intermediul Fondului de Investiții Sociale. Pri-

marul Alexandru Botnaru ne spune că, fiind economist de profesie, își dă seama cît costă mobilierul și care este importanța lui utilitară pentru elevii școlii din Boldurești. „Din bugetul nostru nu am fi putut să ne permitem prea curînd luxul unui mobilier nou, deaceia am așteptat foarte emoționați rezultatele concursului.”

Probleme mari cu acoperișul sau geamurile nu au existat la școala din Boldurești. Acoperișul nu permite să pătrundă ploaia, geamurile au cîte două rînduri de sticlă, iar cazangeria, chiar dacă a fost supraexploatăată, mai rezistă unui sezon. La anul viitor satul are șansa să fie inclus într-un proiect de gazificare și atunci școlii îi va fi mult mai ușor la capitolul încălzire.

Deocamdată, școala alungă frugul cu ajutorul sistemului de încălzire autonom. Este eficient și economic, cazangeria afîndu-se la doar 100 de metri de clădirea școlii. Astfel, sunt excluse pierderile de energie la transportarea agentului termic. Alte riscuri de asemenea au fost excluse, deoarece în ultimii doi ani sistemul de încălzire a fost testat și supus micilor reparații. Singura problemă a sistemului de încălzire al școlii rămîne asigurarea cu apă, care uneori lasă de dorit din cauza uzării furtunurilor. Situația, însă, nu e foarte gravă pentru că acestea mai suportă intervențiile tehnice de rigoare, astfel că încălzirea școlii nu e pusă în

pericol. Chiar de la începutul sezonului rece au fost procurate un furtun și țevi noi pentru a le înlocui pe cele vechi care nu mai puteau fi sudate. Deci, dacă acoperișul se află în stare bună, dacă geamurile și pereții exteriori nu au fisuri, iar sistemul de încălzire funcționează, se poate afirma fără echivoc că școala din Boldurești va trece fără surprize neplăcute peste această iarnă.

Școala a depozitat deja 35 tone de cărbune din cele 100 care au fost comandate și achitate furnizorului. Direc-

toarea Maria Rusu, care se află în acest post de doi ani, afirmă că în anii precedenți agentul termic a avut o temperatură joasă din cauza calității proaste a cărbunelui. În anul curent, eficacitatea va fi mai mare, deoarece se folosesc două tipuri de cărbune.

Energia termică a fost conservată și datorită eforturilor copiilor și părinților, care s-au implicat în tradiționalul proces de ermetizare a geamurilor și de efectuare a unor mici reparații. Cheltuielile și le-au asumat părinții, școala neputînd-

du-și permite surse suplimentare pentru lucrările de renovare. Administrația, în schimb, răspunde cum poate implicarea părinților. În urma primirii a trei tranșe de ajutor umanitar în valoare de 71 mii de lei, elevii sunt alimentați în timpul recreațiilor. Ceaiul fierbinte, supă și terciul sunt un plus la aerul cald din sălile de clasă și fac parte din micul confort asigurat elevilor de conducerea școlii. Elevilor nu le rămîne decît să învețe și iar să învețe.

Rodica CIORĂNICĂ

▶ În fața școlii, un grup de profesori care au contribuit alături de părinți la pregătirea școlii de iarnă

Gimnaziul din Criva, județul Edineț

O școală fidelă sobelor

- ▶ 154 elevi, 9 clase
- ▶ Construită în 1960
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 308,3 mii lei, inclusiv 42,8 mii lei pentru încălzire

Casele din Criva, construite chiar sub buza unui mal de pământ, par să se fi dat mai la o parte, sub deal, pentru a face loc drumului să treacă. Ușor de identificat, pe un loc mai răsărit și luminos se găsește gimnaziul. O clădire veche-nouă – blocul vechi, cu un singur nivel, se îngemănează cu altul mai modern, cu două caturi, abia ridicat și încă nefinisat, dar care, conform promisiunii primarului Octavian Ivanov, va fi dat în exploatare în cursul acestui an.

Gimnaziul din Criva este una dintre puținele școli din Republica Moldova care de la începutul activității sale, în 1960, și până în prezent se încălzește doar cu ajutorul sobelor. Este adevărat că sărăcia și frigul au readus sobele în actualitate și astăzi acestea nu mai sînt privite ca ceva exotic. Dar, cu vreo douăzeci de ani în urmă, practic în toate instituțiile de învățămînt din Moldova sobele fuseseră înlocuite cu calorifere. În majoritatea școlilor

moldovenești au fost instalate sisteme de încălzire cu apă, mult mai comode. Școala din Criva, în pofida schimbărilor care au survenit în perioada sovietică, în ciuda reformelor și a progresului tehnico-științific, a rămas fidelă sobelor.

De fapt, nici nu prea avea de ales, fiindcă satul nu este gazificat și nimeni nu a pus problema construcției unei cazangerii autonome pentru școală. Totuși, pedagogii nu se plîng pentru că, spun ei, în școală nu a fost niciodată frig, iar de cînd au fost construite sobe noi, nici vînt rece nu-i ajunge.

„Comparativ cu alte școli din județ, a noastră este ca o bătrînică pe lîngă niște fete tinere”, spune directoarea gimnaziului Tatiana Vasilache. O „bătrînică” care, grație eforturilor colectivului pedagogic și sprijinului financiar din partea primăriei și a agenților economici din localitate, a întinerit vîdit în ultimii doi ani. În anul 2000 clădirea gimnaziului a fost reparată capital. Cu suportul primăriei Criva, SRL „Duval” și „Criva-Knauf” a fost schimbat în întregime acoperișul, școala fiind învelită cu foi de ardezic, au fost reparate și vopsite ferestrele și ușile, în toate sălile de clasă au fost înclieiate tapete, iar coridoarele au fost reamenajate cu lambriuri. Învățătorii au ros cărămida, pînții au înclieiat tapetele...

Toată clădirea a fost adusă în ordine. Mai rămînea să fie renovat și siste-

mul de încălzire, adică sobele. Construite cu peste 40 de ani în urmă, acestea nu mai aveau randamentul necesar, consumau prea mult combustibil și aspectul estetic lăsa de dorit, dar bugetul auster al gimnaziului nu permitea asemenea cheltuieli. Un incendiu care s-a produs într-o sală de clasă din cauza sobei în iarna 2001-2002 a fost ca un imbold decisiv pentru demararea, în vara lui 2002, a lucrărilor de reconstrucție a sobelor. Cheltuielile pentru construcția celor 11 sobe noi, care se ridică la circa

15,5 mii de lei, au fost suportate iarăși de „Criva-Knauf” și SRL „Duval”.

Toate cele 11 sobe au fost construite din cărămidă de un singur meșter. Cel mai bun, spun profesorii. Victor Meica din Larga a construit mai multe sobe în Criva și în satele din regiune. Toată lumea s-a arătat mulțumită de ele nu doar pentru că încălzesc bine, ci și pentru felul cum arată.

De la 29 iulie și pînă la 23 august, în fiecare luni dimineața meșterul parcurgea cu bicicleta cei aproape 30 de

km care despart Larga de Criva pentru a pleca înapoi abia sîmbăta seara. Învățătoarele îi pregăteau mîncare pe rînd, cîte trei zile fiecare...

Învățătorii vorbesc cu dragoste și căldură despre sobele noi. „Dumnezeu să-i dea sănătate meșterului și celor care au dat banii pentru sobe!”, spun acum și pedagogii, și sătenii. Lumea rîde: trei elevi care anterior părăsiseră gimnaziul, plecînd să învețe în alte localități, au revenit la Criva pentru că au auzit că aici e cald.

Sobele, în opinia învățătorilor de la Criva, sînt cele mai eficiente și economice, comparativ cu alte sisteme de încălzire. În perioada vacanței de iarnă, spre exemplu, nu se face focul decît într-o singură sală de clasă unde sînt adunate toate florile ca să nu înghețe și nu există nici un pericol că ar putea îngheța apa în calorifere așa cum se întîmplă în cazul sistemelor de încălzire cu apă, spun ei.

„La noi a devenit deja o tradiție ca din an în an să rămîna cărbuni, ne spune directoarea gimnaziului. Niciodată nu am făcut lecții mai scurte din cauza frigului, așa cum s-a întîmplat în alte școli, pentru că întotdeauna am avut cu ce face focul. Am reușit să ne rezolvăm problemele datorită colaborării reușite cu primăria și agenții economici din localitate. „Criva-Knauf”, care pînă nu demult a fost condusă de Nicolae Melnic, și SRL „Duval”, în frunte cu Valeriu Duca, doi agenți economici care se gîndesc la viitorul copiilor și de aceea investesc în el”.

Școala medie generală din Colicăuți, județul Edineț

Căldură cu miros de flori

- ▶ 367 elevi, 18 clase
- ▶ Construită în 1980
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 360 mii lei, inclusiv 56 mii lei pentru încălzire

De-i frig, de plouă, de bate vîntul... școala medie de cultură generală din satul Colicăuți, județul Edineț, este plină cu flori vii. O mini-Grădina Botanică. Sînt flori peste tot - pe pereții și pe geamurile din sălile de clasă și de pe coridoare, pe suporturi de fier speciale înșiruite de-a lungul coridoarelor sau în vase mari de nu le poți cuprinde. Ghiveciuri cu flori sînt fixate chiar și de balustradele scîrilor. Mergi pe coridoare și uiți că după geamuri viscoleşte. Găsești aici și ficuși enormi, și trandafiri chinezești de un stat de om, și limba soacrei, și ficuși... Iar pentru acestea căldura este absolut necesară. Ca și pentru copii, de altfel.

În 1997 școala din Colicăuți a fost conectată la rețeaua de gaz și de atunci dispune de o cazangerie autonomă cu sistem de încălzire cu apă, circuit forțat (cu pompă). Primăria locală își respectă conștiințios obligațiile financiare și școala nu are probleme în ceea ce privește asigurarea cu căldură. Cu sprijinul comunității și al primăriei, în 2002

▶ **Directoarea școlii Valentina Gorobeț zice că dacă în școală e cald, copiii învață mai bine**

sistemul de încălzire a fost renovat. Au fost reparate dispozitivele de deschidere a țevilor și cazanele, iar personalul ce deservește sistemul de încălzire a urmat cursuri speciale de instruire.

Directoarea școlii, dna Valentina Gorobeț, o doamnă calculată și cu un acut simț gospodăresc, îmi demonstrează cu mîndrie interiorul bine amenajat al școlii. Totul e aranjat cu gust. Chiar și ferestrele sînt ermetizate în așa fel, încît să arate cît mai estetic fără a se pierde însă din calitate. Astfel, în acest an pedagogii au renunțat la înclieiatul geamurilor cu hîrtie și clei din faină, care mai

tîrziu se curăță foarte greu, și au ales să astupe crăpăturile cu lipici străvezie care practic nici nu se observă și se dezlipește destul de ușor.

„În fiecare an efectuăm reparații

parțiale, acolo unde este mai necesar, și așa reușim să păstrăm școala într-o stare bună”, afirmă Georgeta Lupu, lociitorul directorului la capitolul administrativ. Vara au fost schimbate parțial ramele la geamuri, unele lacăte de la uși, acestea fiind supuse și unei profilaxii după care să se închidă mai bine.

Cu acoperișul nu sînt probleme pentru că a fost reparat calitativ încă în 1997. Datorită ajutorului financiar în sumă de 96 de mii de lei acordat atunci de firma agricolă „Progres”, acoperișul școlii a fost schimbat în totalitate. Blocul central al școlii a fost acoperit cu tablă de aluminiu, iar celelalte două aripi – cu foi de ardezic.

Directoarea Valentina Gorobeț consideră că satul și în special școala din Colicăuți au avut noroc de faptul că colhozul din localitate s-a desființat printre ultimele în republică și oamenii nu au distrus, ci, din contra, au valorificat averea rămasă și tot ceea ce fusese făcut pînă la acel moment.

„Conlucrăm foarte bine cu primăria, care întotdeauna ne ajută cu ce poate”, ne spune dna Gorobeț. Și sătenii sînt

receptivi la nevoile școlii. Sprijinul comunității este un stimulent deosebit pentru profesori. La Colicăuți toți pedagogii au cotă de pămînt. Atunci cînd s-au împărțit loturile, lociitorii satului au decis de comun acord să cedeze fiecare de la sine cîte o bucată de pămînt pentru a le da și învățătorilor. „De aceea, ne simțim obligați moral în fața sătenilor să facem tot ce ne stă în puteri pentru a le crea copiilor condiții cît mai bune pentru studii și a-i înzestra cu cît mai multe cunoștințe”, spune dna Gorobeț. Chiar și atunci cînd se întîrzie timp de mai multe luni cu salariul și multe colective pedagogice refuzau să lucreze, învățătorii de la Colicăuți au considerat că nu au dreptul să declare grevă. Poate și din acest motiv în județul Edineț, școala medie de cultură generală din satul Colicăuți este recunoscută de mai mulți ani ca fiind una model.

Atunci cînd în școală este cald, bine și frumos, cînd este o atmosferă plăcută, și lucrul merge mai ușor, și copiii învață mai bine.

Pagină realizată de Natalia RĂILEANU

Solicitat de „AR”, Feofan CIOBANU, director general al Direcției de învățămînt din județul Edineț, a precizat următoarele:

„Satele Colicăuți și Criva merită din plin să se numere printre învingătorii concursului pentru obținerea mobilierului școlar. Aceste două localități au îndeplinit întocmai condițiile concu-

sului, ba chiar au mai făcut și cîte ceva suplimentar. Consider că este o decizie obiectivă și corectă. Eforturile depuse de comunitățile Criva și Colicăuți sînt răsplătite corespunzător și sper ca acest concurs să servească drept exemplu și să fie un stimulent și pentru alte sate și școli de a participa la un eventual nou concurs.”

Gimnaziul „Vasile Alecsandri” din Taraclia de Salcie, județul Cahul

Gimnaziul schimbat la față

- ▶ 289 elevi, 15 clase
- ▶ Construit în 1962
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 350,560 mii lei, inclusiv 14,5 mii lei pentru încălzire

Fântânile ornamentate în tinichea de meșterii locali, străzile asfaltate ale satului, casele noi și gimnaziul renovat denotă spiritul de inițiativă și bunul gust al gospodarilor de aici. Energia pozitivă a părinților și pedagogilor, precum și responsabilitatea primarului față de problemele școlii sunt primele lucruri care merită a fi menționate.

Vorbind despre gimnaziul din sat, localnicii amintesc înainte de toate de eforturile depuse de primarul Gheorghe Axenti la demararea și finalizarea lucrărilor de reparație a acestuia. Gimnaziul „Vasile Alecsandri” nu mai

fusese renovat de 40 de ani. Administrația locală actuală însă a găsit surse financiare, mobilizând și comunitatea să-și aducă contribuția.

Toate forțele comunității au fost orientate spre renovarea gimnaziului și, în august 2002, a fost reparat acoperișul, a fost procurată ardezie nouă, în acest scop Consiliul Județean și Primăria comunei investind 141 mii de lei. Ferestrele nu au avut nevoie de intervenții extraordinare, deoarece acestea au suportat o renovare de 15 mii de lei încă în august 2001. În aceeași perioadă au fost schimbate ușile vechi, investiție care a costat comunitatea locală 40,5 mii de lei. Școala se încălzește prin intermediul sistemului autonom de încălzire, pentru întreținerea căruia se fac cheltuieli minime, deoarece cazangeria este amplasată în incinta instituției. Astfel, se face economie de cărbune și curent electric. Alt avantaj al sistemului de încălzire sunt cazanele noi și performante.

Odată cu instalarea noului sistem de încălzire, s-a decis asupra încorporării termocentralei în clădirea școlii,

care este una din cele mai importante măsuri întreprinse în ultimii doi ani de administrația școlii și administrația locală în scopul eficientizării sistemului de încălzire. În același scop, administrația a instruit personalul ce deservește sistemul.

Directoarea gimnaziului, dna Elizaveta Condurachi, ne mărturisește că nu a fost simplu să participe la concursul pentru mobilier școlar. Concurența a fost acerbă, în județul Cahul fiind prezentate formulare din partea a 48 de sate. Gimnaziul „Vasile Alecsandri” este singurul care a trecut toate etapele de selecție. În opinia dnei directoare, victoria gimnaziului se datorează și faptului că au fost mobilizați și părinții, care s-au implicat în lucrările de reparație a școlii. În rezultat, la 1 septembrie clădirea era deja reparată capital, gimnaziul devenind una din cele mai frumoase instituții de învățământ din județ.

În prezent, aici învață 298 de elevi, procesul de studii fiind asigurat de 23 profesori cu experiență. Zilnic, în os-

▶ În cazangeria școlii

pătăria școlii, reparată și ea capital, sunt alimentați 132 de elevi. La renovarea acesteia au avut o contribuție deosebită dnii Gheorghe Mihailiuc, profesor de muncă, Nicolae Axenti, intendentul gimnaziului, și Gheorghe Donea,

constructor. Cu astfel de oameni poți să răstorni și munții, ca să nu mai spunem că poți schimba la față un gimnaziu ca al nostru, afirmă primarul Gheorghe Axenti.

Alexandru CATERA

Гимназий села Чок-Майдан, АТО Гагаузия

Școala pregătită pentru sezonul rece datorită inițiativei satenilor

- ▶ 233 учеников
- ▶ Год строительства гимназии 1992
- ▶ Бюджет школы на 2002-2003 г - 209770 лей, 41 000 лей предусмотрено на отопление

На улице минус 7, снег сыплет, морозец щиплет за нос. Хорошо бы в тепло! И оно нас окутывает, когда переступаем порог Чок-Майданской гимназии. После минус 7 да в плюс 20, да ещё в сельской школе, где мы привыкли зимой детей видеть на уроках в куртках и пальто! Быть такого не может. Очень даже может быть, - тут же парирует примар Иван Парфирович Кружка.

Зима 1998-1999 г. стала экзаменом для Гагаузии. Постоянные отключения электроэнергии, а вследствие этого – отсутствие тепла в школах, не оставили для руководителей выбора – пришлось продлить каникулы. Но только не в селе Чок-Майдан. Примар И.П.Кружка собрал руководителей села и попросил у них совета. Выход нашли – восстановили два старых дизель – генератора и подали электроэнергию в школы. Теперь была очередь администрации школы и родителей проявить инициативу, на что примар очень надеялся и не ошибся. Скажем, с теми же оконными стеклами – их выбивали, воровали, где уж тут говорить о тепле в классах? Прима-

рия выделила средства для приобретения стекол, а уж как работы провести, как тепло в зданиях сохранить, предоставила думать администрации школы. Кроме того, примар объявил, что в формировании бюджета села в будущем будут участвовать и руководители подразделений, в том числе и школ. Георгий Кройтор, к тому времени лишь недавно ставший директором гимназии, попал в круг проблем, которые годами не решались. Но в первую очередь нужно было думать о тепле, чтобы не сорвать учебный процесс, создать оптимальные условия для выполнения учащимися образовательной программы. И тут Г.И. Кройтор решил сделать упор на помощь со стороны родителей и создал родительскую ассоциацию с которой сообщество решает все вопросы.

Учительский коллектив и ассоциация тщательно изучали проблемы гимназии, и к концу мая они были разложены «по полкам». Теперь их предстояло решить. Ассоциация привлекла к текущему ремонту школы предпринимателей, родителей, детей. Наряду со всеми работали и педагоги. Поощрялась любая инициатива. Обклеивались обоями стены – очень хорошо, покрасили панели, окна в более теплые тона – чудесно! Бетонные полы в актовом зале покрыли краской – это х гигиенично и тепло будет зимой. А директор школы и примар тем временем решали более глубокие проблемы, например ремонт крыши. Осенне-весенние дожди и зимние морозы сводили на нет все старания людей по созданию уюта внутри помещений. За два последних года на ремонт крыши обе-

их школ было израсходовано около 220 тысяч лей, в гимназии работы не полностью завершены, но директор Г.И.Кройтор намерен ныне снять этот вопрос с повестки дня. Он заручился поддержкой выпускников, родителей и уверен что они помогут материальными и финансовыми средствами, рабочей силой.

Как действовали раньше руководители предприятий и школ? Без инициативы. Если выделяют средства – делают ремонт школы. Или, например, нет тепла – не завезли вовремя уголь. Все должен был решать кто-то. И.П.Кружка поставил вопрос по-другому: каждый должен нести ответственность за все на руководимом им участке. И совсем с

другой стороны раскрылись люди. К примеру, на складе гимназии несколько лет лежал линолеум, его не хватало на ремонт полов всех кабинетов, но можно было сделать частичный ремонт. На том и решили. Первое что сделали, начали ремонт полов. Из старых кусков линолеума собрали половое покрытие. Примар И.П.Кружка спросил у директора гимназии: «Что это за художество?», на что Г.И. Кройтор ответил: «Бетон тянет, нельзя, чтобы детские ноги с ним соприкасались. Будет возможность – поменяем полы».

В котельной – особый мир. Откроешь дверцу котла, слушаешь гудение огня и вспоминаешь детство, тепло родительского дома. А с теп-

лом всегда ассоциируется жизнь. Никто не станет спорить с медиками, что зимой 30 % детей болеют, пропускают занятия. В Чок-Майдане учащиеся почти не болеют. Да и учебная программа усваивается хорошо, педагоги это связывают в первую очередь с тем, что в школах тепло и уютно. Заранее был запасен уголь, а его нужно не мало – приблизительно 160 тонн для двух школ. В котельных поменяли насосы на менее мощные и отремонтировали запасные котлы. И очень кстати. В гимназии недавно основной котел вышел из строя, однако перебои в снабжении теплом не было – тут же перешли на запасной котел.

Г.И.Кройтор сегодня вынашивает новую идею построить в теплой котельной прививочную мастерскую, саженцы винограда потом реализовывать, вот и будет прибыль для школы. А еще на пришкольном участке собираются выращивать овощи. Опыт земледельцев у воспитанников уже есть. В этом году они выращивали на приусадебном участке сарго и вязали метелки.

Вот так сообщество удалось многое изменить в школах, да и в селе за последние 2 - 3 года. Скоро в Чок - Майдане будет природный газ. В первую очередь его подадут в школу, больницу, детский сад.

Накануне Рождества Христова, на улицах Чок-Майдана было шумно. Ребятишки, по традиции, ходили от дома к дому, поздравляя всех с праздником и желая удачи и добра. Остановили группу ребят: «Когда закончатся каникулы, с какими чувствами вернетесь в школу?». - «С самыми прекрасными, - отвечали - отдохнули хорошо, в школах тепло, мы ведь сами готовили кабинеты к зиме».

Прав примар И.П.Кружка: надо доверять людям, тогда и дело будет спориться.

Анна ЖЕКОБА

Liceul teoretic „C. Popov” din Nihoreni, județul Bălți

Frigul a rămas în urmă...

- ▶ 343 elevi, 17 clase
- ▶ Construit în 1988
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 342,690 mii lei, inclusiv 38 mii lei pentru încălzire

Deși în 2002 liceul teoretic ucrainean-român „Constantin Popov” din satul Nihoreni s-a confruntat cu probleme serioase, colectivul pedagogic de aici a făcut tot posibilul ca să asigure o bună pregătire a instituției către noul an de învățământ și mai ales pentru sezonul rece.

La insistența direcției școlii, chiar la început de an școlar, în luna septembrie, acoperișul liceului a fost renovat și învelit grijuliu cu foi de ardez. Pentru efectuarea lucrărilor de reconstrucție a acoperișului, Consiliul Județean Bălți a alocat 45 mii de lei, iar primăria Nihoreni – 94, 554 mii de lei.

Satul este populat în proporție de 95 la sută de etnici ucraineni, dar directoarea liceului, dna Liuba Gulipa, ne spune într-o română corectă și frumoasă că pentru a înfrunța frigul iernii, au fost schimbate sticlele la ge-

amuri și la uși, unde a fost necesar, și că au fost ermetizate ferestrele. Pe unde cu binișorul, pe unde cu lacrimi, pe unde cu insistența, colectivul pedagogic a reușit să obțină resursele materiale și banii necesari și pentru reparația capitală a podelei. Astfel, în anul 2002, pentru prima dată în cei 14 ani de existență a școlii, în 9 săli de clasă au fost reparate podelele și schimbat linoleumul.

Spre deosebire de alte instituții de învățământ aflate în imediată apropiere, liceul „Constantin Popov” are avantajul de a fi conectat la sistemul centralizat de încălzire cu apă, circuit forțat, de care mai beneficiază primăria și grădinița. Astfel, de câțiva ani nu are probleme în ceea ce privește asigurarea cu energie termică.

În toate sălile de clasă este cald și bine, dar (ironia sorții?!), doar în biroul directoarei Liuba Gulipa este frig de-a binelea. Probabil din cauza celor două ferestre mari. Pentru a putea lucra în acest birou dna director este nevoită să includă reșoul.

Elevii se arată mulțumiți de condițiile de studii. „Este cald și bine în școală, ne spune Irina, elevă în clasa a XI-a. La lecții putem să dezbrăcăm hainele groase, dar și așa ne este prea cald uneori, noi fiind

▶ Elevii din Nihoreni zic că de doi ani nu mai știu cum e să fie frig în școală

îmbrăcați pentru a rezista gerului de afară. În școală a fost mai frig cu vreo doi ani în urmă, dar de atunci nu s-a mai întâmplat așa ceva.”

Aflându-se pînă acum un an la bilanțul primăriei locale și, implicit, fiind dependentă financiar de bugetul precar al acesteia, o bună bucată de timp conducerea liceului a fost nevoită în mare parte să se descurce cu propriile puteri. În prezent, instituția

se află sub gestiunea Direcției județene de învățământ, însă acest fapt nu-i facilitează deloc situația. Colectivul pedagogic este conștient că banii nu vin din cer și că, dacă vrei să ai, trebuie să păstrezi. „Consiliul județean nu ne poate ajuta cu multe și de aceea nu ne rămîne decît să căutăm sponsori”, remarcă cu tristețe Maria Macovei, director adjunct pe instruire. Sponsorii însă, nu se prea

înghesuie la ușa școlii. Astfel, în ultimii cinci ani ferestrele și ușile nu au fost reparate încă niciodată, deși unele dintre ele necesită reparație. Mobila, care are deja vreo 20 de ani, s-a deteriorat considerabil.

„Cînd avem posibilitatea să facem reparație capitală ne străduim să fie cît mai calitativă. La noi școala se păstrează într-o stare bună timp de circa 3-4 ani și doar cînd este nevoie facem cîte o mică reparație cosmetică”, precizează dna Macovei.

Trebuie să menționăm că în prezent liceul din Nihoreni nu are sală de sport și nici sală de festivități. Totuși, direcția instituției a găsit o soluție ingenioasă pentru această problemă - folosește în acest scop spațiul liber de la subsolul clădirii. Conducerea liceului intenționează să găsească resurse financiare pentru reparația și amenajarea a patru încăperi din subsol, unde este la fel de cald ca și în sălile de clasă.

„Reieșind din resursele de care dispunem la moment și din posibilitățile financiare pe care le avem, noi facem tot ce ne stă în puteri ca să le creăm condiții bune copiilor”, afirmă dna directoare. Toți pedagogii sînt de acord că cel mai important lucru astăzi este că liceul reușește să supraviețuiască și o duce, totuși, comparativ mai bine decît alte școli.

Natalia RĂILEANU

Școala medie generală din Tudora, județul Tighina

Crăciun fericit la școala din Tudora

- ▶ 310 elevi, 15 clase
- ▶ Construită în 1963
- ▶ Bugetul 2002-2003 – 319,5 mii lei, inclusiv 32 mii lei pentru încălzire

Crăciunul a venit la Tudora cu știri emoționante. Nu se așteptaseră să cîștige mobilier școlar de la Guvern prin intermediul Fondului de Investiții Sociale din Moldova, dar, în sinea lor, fiecare profesor și elev nutreau această speranță. Deși încă nu a ajuns la destinație, mobilierul este ca o mană cerească pentru noi, ne-a spus directoarea Tatiana Ghilan.

La școala din Tudora era o atmosferă de sărbătoare, condimentată cu sărmăluțe, plăcinte, vin roșu și colinde de Crăciun. Aici s-au adunat profesorii, cîțiva părinți, grupul folcloric „Datina” de pe lîngă casa de cultură și liderii economici din localitate, datorită cărora în școală este curat și cald.

Acum trei ani, clădirea școlii era avariată și a fost închisă din inițiativa dnei director. Într-un demers adresat conducerii județene, a spus că nu-și asumă responsabilitatea pentru viața copiilor din cauza că în orice moment puteau să cadă bucăți de tavan. A pus problema tranșant și în fața comunității – ori se intervine

la reparația școlii cu propriile puteri, ori copiii merg la școlile din satele vecine. Or, pentru cei din Tudora, care au tradiții de carte, asta ar fi fost cea mai mare rușine. „La noi există un cult al cărții și riscul de a rămîne fără școală i-a pus la grea încercare pe tudoreni, ne spune dna Tatiana Ghilan. Acest risc i-a mobilizat și, în mare parte, am reușit totul datorită agenților economici locali. Primăria avea restanțe la salarii de 10 luni și orice ajutor din partea ei era exclus. Singurul lucru care l-a putut face administrația locală a fost să direcționeze taxele locale plătite de agenții economici în bugetul școlii.

La condiția de astăzi a școlii s-a ajuns timp de trei ani. În septembrie 2000, a fost schimbat acoperișul în care comunitatea a investit 35 mii de lei. În august 2001 au fost schimbate ferestrele. De data aceasta contribuția comunității a constituit 15 mii de lei, restul 40 de mii venind de la Consiliul Județean. În anul următor, pentru a conserva mai eficient energia termică, au reușit să schimbe ușile din exterior și de la sălile de clasă.

Sistemul autonom de încălzire funcționează foarte bine. Cazangeria se află la subsol, amplasarea acesteia fiind un avantaj deosebit pentru bugetul școlii, deoarece nu se pierde energia termică

la transportare.

Administrația școlii a reușit să creeze condiții foarte bune pentru conservarea energiei termice. În școală este la fel de cald ca și în zilele în care copiii vin la lecții. Directoarea se teme ca schimbarea regimului termic să nu influențeze calculatoarele și florile care trebuie protejate de frig. Dacă ar fi stopat încălzirea pe perioada vacanței, cantitatea de combustibil economisită urma să fie consumată după vacanță pentru a ajunge la temperatura normală.

„Nici nu am visat să cîștigăm concursul inițiat de FISM, ne spune fericită dna Tatiana Ghilan. Tot timpul i-am invidiat, în sensul bun al cuvîntului, pe cei care și-au renovat repede și la un nivel modern școlile cu susținerea financiară a FISM și, pe de-asupra au mai

cîștigat și mobilier. Și ni s-a părut incredibil cînd am fost vizitați de reprezentanții FISM care au venit să verifice condițiile de încălzire a școlii.

Semnasem și pînă atunci cereri că ne trebuie mobilier, dar totul s-a rezumat la acele hîrtii. Mobilierul nostru este foarte vechi. Este același pe care l-am văzut cînd am venit elevă în clasa I în această școală.”

Potrivit dnei directoare, mobilierul pe care urmează să-l primească școala este o confirmare a îndemnului dumnezei de acum 3 ani, cînd le-a spus sătenilor că dacă inițiativa pornește de la ei, îi vor ajuta și alții, din afara comunității. Victoria obținută în rezultatul participării la concurs i-a stimulat enorm pe tudoreni. Or, cum ne-am convins deja, oamenii de la Tudora pot face multe, important este că au început și au primit încurajările de care aveau atît de multă nevoie.

Rodica CIORĂNICĂ

▶ Masă și colinde de Crăciun pentru liderii locali care au contribuit la renovarea școlii

- ▶ **Victor Dombrov, director SRL „Iridrea”:** Evident că avem multe probleme de rezolvat în comunitate, dar școala e problema numărului unu a agenților economici. În ultimul timp elevii ne acordă un ajutor enorm la stringerea roadei și la alte lucrări agricole, deaceia noi ne străduim să le răsplătim din plin acest efort.
- ▶ **Valentina Barbei, liderul gospodăriei țărănești „AgroValentina”:** Dna directoare a fost un impuls pentru toți. Nu o singură dată a bătut la inimile părinților, a oamenilor de afaceri și a primăriei. Rezultatele de azi sunt de fapt victoria ei, a părinților și a comunității.
- ▶ **Grigore Grigoroș, gospodăria țărănească „Speranța Grigoroș”:** Am început activitatea de antreprenoriat odată cu procesul de renovare a școlii. Deși aveam mari greutăți, am considerat că crearea unor condiții normale pentru copiii noștri este mai importantă decît problemele mele economice. Am luat credite de la stat și am plătit dobînzile, dar am ajutat și școala. A fost o surpriză să descoperim că copiii noștri simt și apreciază buna înțelegere dintre administrația școlii, liderii comunitari și liderii economici.